

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Факультет (інститут) Психології та соціології
Кафедра загальної і соціальної психології та соціології

СИЛАБУС
вибіркової навчальної дисципліни

ПСИХОЛОГІЯ ЗАЛЕЖНОСТЕЙ
підготовки бакалаврів
спеціальності 053 – психологія
освітньо-професійної програми психологія

*Силабус навчальної дисципліни
для денної форми навчання*


Луцьк – 2020

Силабус вибіркової навчальної дисципліни «Психологія залежностей»
підготовки бакалавра, галузі знань 05 – соціальні та поведінкові науки,
спеціальності 053 – психологія, за освітньою програмою психологія

Розробник: Мудрик Алла Богданівна, доцент кафедри загальної і соціальної психології та соціології, кандидат психологічних наук

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри загальної і соціальної психології та соціології

Протокол № 2 від 15.09.2020 р.

Завідувач кафедри:  _____ Лазорко О.В.

І. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	05 соціальні та поведінкові науки 053 Психологія Психологія Бакалавр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів <u>210/ 7</u>		Рік навчання - 4
		Семестр - 7-ий
		Лекції - 20 год.
ІНДЗ: €	Практичні (семінарські) - 20 год.	
	Лабораторні - 20 год.	
	Самостійна робота – 142 год.	
		Консультації - 8 год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання українська		

Таблиця 2

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання на базі: атестата про повну загальну середню освіту; диплома молодшого спеціаліста; диплома молодшого бакалавра	05 соціальні та поведінкові науки 053 Психологія Психологія Бакалавр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів <u>210/ 7</u>		Рік навчання - 4
		Семестр 7-ий
		Лекції - 14 год.
ІНДЗ: €	Практичні (семінарські) - 12 год.	
	Лабораторні - 12 год.	
	Самостійна робота - 154 год.	
		Консультації - 18 год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання українська		

II. Інформація про викладача

ППП: Мудрик Алла Богданівна

Науковий ступінь: кандидат психологічних наук

Вчене звання: доцент

Посада: доцент кафедри загальної і соціальної психології та соціології

Контактна інформація: мобільний телефон +380955183570; електронна адреса Mudruk.Alla@eenu.edu.ua

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щосереди з 16.00 до 17.00 в кабінеті № 111. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу

Залежна (або адиктивна) поведінка є спробою втечі від реальності за допомогою зміни свого психічного стану, що забезпечує ілюзію безпеки та емоційного комфорту.

Залежність є формою рабства, яка обмежує особистісні можливості. Будь-яка залежність є перешкодою на шляху до самореалізації.

Сучасний реєстр поведінкових залежностей нараховує близько тисячі різних адиктивних «агентів» (адиктогенів), що спонукують до формування хвороб залежності.

Залежності в патологічній формі прояву стають дедалі частішим явищем, а це означає, що з'являється більша кількість людей, яка потребує психологічної допомоги. Тому одними з найбільш важливих завдань сьогодення є набуття знань з «Психології залежності», використання їх на практиці з метою збереження психологічного здоров'я людини, профілактики залежностей та формування гармонійно розвиненої особистості.

Курс «Психологія залежностей» надає студентам можливість отримати комплекс теоретичних та практичних знань та оволодіти практичними навичками діагностики, профілактики, корекції, реабілітації психологічних залежностей.

2. Пререквізити

Для вивчення дисципліни, студенти мають володіти знаннями з курсів «Психофізіологія», «Загальна психологія», «Психологія особистості».

3. Мета і завдання навчальної дисципліни

Вивчення дисципліни дасть змогу: оволодіти основним категоріально-понятійним апаратом з означеної проблеми; розглянути види залежностей: хімічні, біохімічні, нехімічні; проаналізувати та проінтерпретувати провідні чинники виникнення залежної поведінки і особливості протікання психологічних адикцій; ознайомитись з основними напрямками та видами соціально-психологічної роботи із залежною поведінкою особистості; навчитись визначати симптоматику різних залежностей і їхні прояви у різних ситуаціях соціальної дійсності; ознайомитись з основними напрямками соціально-психологічної профілактики виникнення залежної поведінки; оволодіти основними та спеціальними методами та методиками

діагностики особливостей залежної поведінки; здійснювати діагностичну та корекційну роботу з клієнтами, які страждають від залежностей.

4. Результати навчання (Компетентності)

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацювати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну відповідно до запиту.

СК11. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

СК12. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

5. Структура навчальної дисципліни

Структура навчальної дисципліни для студентів денної форми навчання представлена у таблиці 3

Таблиця 3

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лек.	Практ. / Лабор.	Сам. роб.	Консультації
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1					
Теоретико-методологічні основи психотерапії адикцій					
Тема 1. Психологія адитивної поведінки	22	2	2/2	15	1
Тема 2. Типологія адикцій: хімічні, біохімічні та нехімічні адикції	20	2	2/0	15	1
Разом за змістовим модулем 1	42	4	4/2	30	2
Змістовий модуль 2					
Хімічні та біохімічні адикції					
Тема 3. Хімічні адикції: тютюнопаління; токсикоманія; наркозалежність; алкогольна залежність; лікарська залежність	25	2	2/2	18	1
Тема 4. Біохімічні адикції: анорексія; булемія; залежність від дієт; адикція до шоколаду (chocolate addiction); переїдання; голодування; роздільне харчування	25	2	2/2	18	1
Тема 5. Хімічні та біохімічні адикції: діагностика, психотерапія та реабілітація	27	2	2/4	18	1
Разом за змістовим модулем 2	77	6	6/8	54	3
Змістовий модуль 2					
Нехімічні адикції					
Тема 6. Нехімічні адикції: інтернет-залежність; гемблінг (патологічна пристрасть до азартних ігор); адикції відносин (сексуальні - зоофілія, фетишизм, пігмаліонізм, трансвестизм, ексбіціонізм, вуайеризм, некрофілія, садомазохизм; еротичні - любовні; адикції уникнення; спів залежність); фанатизм (спортивний, музичний, споживчий, політичний, національний, релігійний); професійні адикції (трудоголізм, професійна лінь, завчена безпорадність, прокрастинація, ургентна залежність, перфекціонізм, маргіналізм, комунікаційна адикція); оніоманія (шопінг); спортивні адикції (адикція вправ); адикція до витрачання грошей; «Технологічні» аддикції (комп'ютерні, теле-мобільні, SMS-адикції, селфі-адикції); телеадикції (перегляд серіалів і телепередач); залежність від ризику і	49	8	8/2	29	2

«екстремальних» розваг; синдром Тоада (залежність від «веселого» автоводіння, joy riding dependence); body Modification (екстремальний пірсинг, татуаж, шрамування); адикції «духовного пошуку» (залученість в секту); стан «перманентної війни» (борці за справедливість, «правдоруби»).					
Тема 7. Нехімічні адикції: діагностика, психотерапія та реабілітація	42	2	2/8	29	1
Разом за змістовим модулем 3	91	10	10/10	58	3
Усього годин	210	20	20/20	142	8

Структура навчальної дисципліни для студентів заочної форми навчання представлена у таблиці 4

Таблиця 4

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лек.	Практ. / Лабор.	Сам. роб.	Консультації
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1					
Теоретико-методологічні основи психотерапії адикцій					
Тема 1. Психологія адитивної поведінки	27	2	0/2	22	1
Тема 2. Типологія адикцій: хімічні, біохімічні та нехімічні адикції	27	2	2/0	22	1
Разом за змістовим модулем 1	54	4	2/2	44	2
Змістовий модуль 2					
Хімічні та біохімічні адикції					
Тема 3. Хімічні адикції: тютюнопаління; токсикоманія; наркозалежність; алкогольна залежність; лікарська залежність	28	2	2/2	20	2
Тема 4. Біохімічні адикції: анорексія; булемія; залежність від дієт; адикція до шоколаду (chocolate addiction); переїдання; голодування; роздільне харчування	28	2	2/2	20	2
Тема 5. Хімічні та біохімічні адикції: діагностика, психотерапія та реабілітація	28	2	2/2	20	2
Разом за змістовим модулем 2	84	6	6/6	60	6
Змістовий модуль 2					
Нехімічні адикції					
Тема 6. Нехімічні адикції: інтернет-залежність; гемблінг (патологічна пристрасть до азартних ігор); адикції відносин (сексуальні - зоофілія, фетишизм, пігмаліонізм, трансвестизм, ексбіціонізм, вуайеризм, некрофілія, садомазохізм; еротичні - любовні; адикції уникнення; спів	37	2	2/2	26	5

залежність); фанатизм (спортивний, музичний, споживчий, політичний, національний, релігійний); професійні адикції (трудоголізм, професійна лінь, завчена безпорадність, прокрастинація, ургентна залежність, перфекціонізм, маргіналізм, комунікаційна адикція); оніоманія (шопінг); спортивні адикції (адикція вправ); адикція до витрачання грошей; «Технологічні» аддикції (комп'ютерні, теле-мобільні, SMS-адикції, селфі-адикції); телеадикції (перегляд серіалів і телепередач); залежність від ризику і «екстремальних» розваг; синдром Тоада (залежність від «веселого» автоводіння, joy riding dependence); body Modification (екстремальний пірсинг, татуаж, шрамування); адикції «духовного пошуку» (залученість в секту); стан «перманентної війни» (борці за справедливість, «правдоруби»).					
Тема 7. Нехімічні адикції: діагностика, психотерапія та реабілітація	35	2	2/2	24	5
Разом за змістовим модулем 3	72	4	4/4	50	10
Усього годин	210	14	12/12	154	18

Дисципліна складається з 3 змістових модулів та її вивчення передбачає виконання ІНДЗ.

Таблиця 5

Поточний контроль (має = 40 балів)							Модульний контроль (має = 60 балів)			Загальна кількість балів
Модуль 1					Модуль 2 ІНДЗ		Модуль 3			
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3		МК1	МК2	МК3	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7				
4	4	4	4	4	4	4	12	20	20	20
										100

Форма контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/РС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

Індивідуальна робота студента є формою навчального навантаження, спрямованого на виявлення та розвиток його творчих здібностей, шляхом індивідуального підходу. Індивідуальна робота передбачає виконання студентами

індивідуально-дослідного проекту, котрий враховується під час визначення рейтингової оцінки.

ІНДЗ включає такі завдання:

Завдання 1. Складання та ведення протягом вивчення курсу власного термінологічного словника. У словник заносяться поняття, визначення та терміни з тем, що вивчаються. По завершенню аудиторних занять із курсу буде визначений час для складання ІНДЗ. На цьому занятті студентам слід в усній формі (без допомоги конспекту) продемонструвати знання базових понять і категорій «Психологія залежностей».

Максимальна кількість за виконання цього завдання – 2 бали.

Завдання 2. Розробити програму діагностики, корекції та профілактики однієї із залежностей.

Максимальна кількість за виконання цього завдання – 10 балів.

Отримана студентом оцінка за виконання ІНДЗ додається до суми балів поточного контролю.

6. Завдання для самостійного опрацювання

1. Хімічні адикції: тютюнопаління, токсикоманія.
2. Біохімічні адикції: адикція до шоколаду (chocolate addiction); переїдання; голодування; роздільне харчування.
3. Хімічні та біохімічні адикції: діагностика, психотерапія та реабілітація.
4. Адикції відносин (сексуальні - зоофілія, фетишизм, пігмаліонізм, трансвестизм, ексбіціонізм, вуайеризм, некрофілія, садомазохізм. Діагностика, психотерапія та реабілітація.
5. Еротичні адикції. Сексуальна агресія. Сексуальна аутоагресія. Походження сексуальної адикції. Діагностика, психотерапія та реабілітація.
6. Адикції уникнення; співзалежність. Діагностика, психотерапія та реабілітація.
7. Фанатизм (спортивний, музичний, споживчий, політичний, національний, релігійний). Діагностика, психотерапія та реабілітація.
8. Нові форми адикцій, що виникають у зв'язку з технічним процесом і мінливих соціальної ситуацією). «Технологічні» аддикції (комп'ютерні, телемобільні, SMS-адикції, селфі-адикції); телеадикції (перегляд серіалів і телепередач).
9. Body Modification (екстремальний пірсинг, татуаж, шрамування).
10. Адикції «духовного пошуку» (залученість в секту).

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента

Вимоги викладача:

- обов'язкове відвідування навчальних занять;
- активність студента під час практичних та лабораторних занять;
- своєчасне виконання завдань самостійної роботи;
- виконання модульних контрольних завдань;
- відпрацювання занять, що були пропущені або не підготовлені (незадовільні оцінки) на консультаціях;

Не допустимо:

- пропуск занять без поважних причин;
- запізнення на заняття;
- користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (за винятком дозволу викладача при необхідності виконання певних завдань, передбачених навчальною дисципліною);
- порушення дисципліни;
- списування та плагіат.

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на практичних заняттях та набутих навичок під час виконання завдань практичних та лабораторних робіт.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, самостійність виконання.

Модульна контрольна робота є складовою поточного контролю і здійснюється через проведення аудиторної письмової роботи під час проведення останнього практичного заняття в межах окремого змістового модуля. Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні контрольних робіт (оцінюється в діапазоні від 0 до 20 балів).

Вивчення дисципліни передбачає виконання ІНДЗ. Максимальна кількість за виконання цього завдання – 12 балів. Отримана студентом оцінка за виконання ІНДЗ додається до суми балів поточного контролю.

За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Політика щодо академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; дотримання принципів та положень Етичного кодексу психолога (<http://nsj.gov.ua/files/1448287570%D0%95%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BA%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B0.docx.pdf>);
- надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

За порушення академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація, списування, обман тощо) здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної

відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування з Університету.

Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 25%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

V. Підсумковий контроль

Форма проведення заліку – письмова.

Орієнтовний перелік питань до заліку:

1. Поняття адитивної поведінки у психології.
2. Причини, фактори і наслідки психічних залежностей.
3. Історія досліджень психології адикцій.
4. Особливості різновидів адитивної поведінки.
5. Класифікація адитивної поведінки.
6. Симптоматика різних адикцій і їхні прояви у різних ситуаціях соціальної дійсності.
7. Типологія адикцій: хімічні (тютюнопаління; токсикоманія; наркозалежність; алкогольна залежність; лікарська залежність. Загальна характеристика.
8. Типологія адикцій: біохімічні анорексія; булемія; залежність від дієт; адикція до шоколаду (chocolate addiction); переїдання; голодування; роздільне харчування. Загальна характеристика.
9. Хімічні та біохімічні адикції: діагностика, психотерапія та реабілітація.
10. Нехімічні адикції. Загальна характеристика.
11. Інтернет-залежність; гемблінг (патологічна пристрасть до азартних ігор).
12. Адикції відносин (сексуальні – зоофілія, фетишизм, пігмаліонізм, трансвестизм, ексбіціонізм, вуайеризм, некрофілія, садомазохізм; еротичні – любовні; адикції уникнення; співзалежність).
13. Фанатизм (спортивний, музичний, споживчий, політичний, національний, релігійний);
14. Професійні адикції (трудоголізм, професійна лінь, завчена безпорадність, прокрастинація, ургентна залежність, перфекціонізм, маргіналізм, комунікаційна адикція).
15. Оніоманія (шопінг), адикція до витрачання грошей;
16. Спортивні адикції (адикція вправ).

17. «Технологічні» аддикції (комп'ютерні, теле-мобільні, SMS-адикції, селфі-адикції).
18. Залежність від ризику і «екстремальних» розваг; синдром Тоада (залежність від «веселого» автоводіння, joy riding dependence).
19. Body Modification (екстремальний пірсинг, татуаж, шрамування).
20. Адикції «духовного пошуку» (залученість в секту). Релігійні адикції.
21. Стан «перманентної війни» (борці за справедливість, «правдоруби»).
22. Нехімічні адикції: діагностика, психотерапія та реабілітація.
23. Особливості роботи з психічними аддикціями.
24. Особливості психодіагностики суб'єктів з психологічними аддикціями.
25. Специфіка психокорекції адиктивної поведінки.
26. Профілактика адиктивної поведінки.
27. Проблема ефективної терапії залежностей.
28. Домашня терапія залежностей.
29. Медитація, аутотренінг, суггестотерапія адикцій.
30. Можливості тілесно-орієнтованого підходу в терапії залежностей.
31. Можливості НЛП в терапії залежностей.

VI. Шкала оцінювання

Таблиця 5

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Аймедов К. В. Клинико-психологические аспекты коморбидных расстройств адиктивного спектра / К. В. Аймедов, Ю. П. Жогно // Таврический журнал психиатрии. – 2008. – V.12, № 1 (42). – С. 4–8.
2. Аймедов К. В. Клинические аспекты современной адиктологии (литературный обзор) / К. В. Аймедов // Вісник психіатрії та психофармакотерапії. – 2007. – № 1 (11). – С. 136–145.
3. Березин С. В. Психология ранней наркомании / С. В. Березин, К. И. Лисецкий. – Самара : Самарский гос. ун-т, 2000. – 64 с.
4. Березин С. Классификация наркотиков и типы зависимости / С. Березин, К. Лисецкий // ОБЖ. – 2004. – № 1. – С. 22–28.

5. 13. Березин С.В. Психология наркотической зависимости и созависимости : монография / Березин С.В., Лисецкий К.С., Назаров С.Н. – М. : МПА, 2001. – 213 с.
6. Бобров А. Е. Поведенческие зависимости и психическая диссоциация / А. Е. Бобров // Взаимодействие науки и практики в современной психиатрии: Материалы Российской конференции (9-11 октября 2007 г., г. Москва). – М., 2007. – С. 36.
7. Братусь Б. В., Сидоров П. И. Психология, клиника и профилактика раннего алкоголизма. – М. : Медицина, 1984. – 144 с.
8. Бугайова Н.М. Психологічні закономірності розвитку адикцій в онтогенезі / Н. М. Бугайова // Проблеми загальної та педагогічної психології, т. XII, ч.4. С. 48 – 56.
9. Бугаева Н.М. Глобальные риски использования современных телекоммуникационных технологий / Н.М. Бугаева //Актуальні проблеми психології: Психологічна теорія і технологія навчання / За ред. С.Д. Максименка, М.Л. Смульсон.– К. : Міленіум, 2007.– Т.8, вип. 3.
10. Бугайова Н.М. Інтернет-адикція як форма залежної поведінки. / Н.М. Бугаева // Теорія та методика навчання математики, фізики, інформатики. – Кривий Ріг, «НМетАУ», 2006. – Т.3, вип. VI.
11. Бугайова Н.М. Психологічні проблеми інтернет-адикції в умовах використання телекомунікаційних технологій. / Н.М. Бугаева // Методичний посібник. – К. : Узд-во АПН України, 2008.
12. Бутовский А. Ю. Наркомания : от мифов к реальности / А. Ю Бутовский, Ю. А. Бутовская. – М. : Директ-Медиа, 2013. – 103 с.
13. Буянов М.И. Размышления о наркомании / М.И. Буянов. – М. : Просвещение, 1990. – 80 с.
14. Бухановский А. О. Зависимое поведение: клиника, динамика, систематика, лечение, профилактика: Пособие для врачей / А. О. Бухановский. – Ростов-на-Дону, 2002. – 60 с.
15. Великанова Л. П. Наркология : учеб. пособие для вузов / Л.П. Великанова, О.В. Каверина, Р.В. Бисалиев. – Ростов н/Д: Феникс, 2006. – 384 с.
16. Вермесер Л. Комппульсивность и конфликт: различие между описанием и объяснением при лечении адиктивного поведения / Л. Вермесер / Психология и лечение зависимого поведения / Под ред. С. Даулинга. – М. Независимая фирма «Класс», 2000. – 240 с.
17. Вірна Ж. П. Основи професійної орієнтації : навч. посіб. / Ж. П. Вірна. – Луцьк : РВВ “Вежа” ВДУ ім. Лесі Українки, 2003 – 156 с.
18. Вірна Ж. П. Професійні адикції особистості сучасного студента /Жанна Петрівна Вірна // Роль та місце психолого-педагогічної підготовки в професійному розвитку та становленні особистості сучасного фахівця в умовах євроінтеграції : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (Хмельницький, 19–20 квітня 2012 р.) / [ред. колегія : д. мед. н., проф. О. А. Каденко (голов. ред.), к. психол. н., доц. О. В. Кулешова, к. психол. н., доц. Л. О. Подкоритова

та ін.] / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Хмельницький нац. ун-т, Каф. практич. психол. та педагог. – Хмельницький : ХНУ, 2012. С. 15 – 17.

19. Войскунский А.Г. Психологические исследования феномена Интернет-аддикции. Режим доступа: <http://psynet.carfax.ru/texts/voysk4.htm>

20. Габиани А. А. На краю пропасти : наркомания и наркоманы / Габиани А.А. – М. : Мысль, 1990. – 220 с.

21. Гавенко В. Л. Психіатрія і наркологія / В.Л.Гавенко, Г.О. Самардакова, М.Э. Бачериков. — К. : Здоров'я, 1993. – 192 с.

22. Гишинский Я.И. Социология девиантного (отклоняющегося) поведения : учебное пособие / Я.И. Гишинский, В.С. Афанасьев. – СПб : СПбФ РАН, 1993.

23. Гоголева А.В. Аддиктивное поведение и его профилактика / А.В. Гоголева. – 2-е изд., стер. – М. : Московский психолого-социальный институт; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2003. – 240 с.

24. Горбовец А. Так жить нельзя. Что заставляет пить, курить и «расслабляться»? / А. Горбовец // ОБЖ. – 2005. – № 11. – С. 16–21.

25. Давыдова О.А. Девиантное поведение и основные причины его проявления / О.А. Давыдова // Студенчество и наркомания: пути решения проблемы. – Екатеринбург, 2000. – С.60–62.

26. Даренский И. Д. Аддиктивный цикл / И. Д. Даренский. – М. : Логос, 2008. – 256 с.

27. Депрессивные расстройства / И.И. Кутько, В.А. Стефановский, В.И. Букреев, Л.Ф. Шестопалова — К.: Здоров'я, 1992. – 152 с.

28. Егоров А. Ю. Нехимические (поведенческие) аддикции (обзор) / А. Ю. Егоров // Аддиктология. – 2005. – № 1. – С. 65–77.

29. Елшанский С. П. Квалификация нехимических зависимостей / С. П. Елшанский // Материалы Российской конференции «Современные принципы терапии и реабилитации психических больных» (Москва, 11-13 октября 2006 г.). – Москва, 2006. – С. 298.

30. Еникеева Д.Д. Как и почему пьют бизнесмены, политики и «новые русские» / Д.Д. Еникеева. – Донецк, 1997. – 400 с.

31. Еникеева Д.Д. Книга для пьющего человека. / Д.Д. Еникеева. Донецк, 1998. – 189 с.

32. Еникеева Д.Д. Сексуальная жизнь в норме и патологии : В 2 кн. / Д. Д. Еникеева, Кн. 2. - Донецк : Сталкер, 1997. – 395 с.

33. Еникеева Д. Д. Как предупредить алкоголизм и наркоманию у подростков : учеб. пособие для студ. высших учеб. заведений / Д. Д. Еникеева. – М. : Академия, 1999. – 144 с.

34. Еременко Н.И. Профилактика вредных привычек / Н.И. Еременко. – М. : Панорама, 2006. – 48 с.

35. Ерышев О. Ф. Жизнь без наркотиков / О.Ф. Ерышев. – М. : Астрель, АСТ, 2005. – 158 с.

36. Завьялов В.Ю. Психологические аспекты формирования алкогольной зависимости./ В.Ю. Завьялов. – Новосибирск, 1998. – С. 164–183.
37. Івкова Т. В. Особливості мотивації професійної діяльності працівників органів внутрішніх справ з різним рівнем ургентної адикції / Тетяна вікторівна Івкова // Актуальні проблеми сучасної психології та педагогіки вищих навчальних закладів МВС України Матеріали науково-практичної конференції (Харків, 24 травня 2013 р.). С. 39 – 41.
38. Ильин Е. П. Работа и личность. Трудоголизм, перфекционизм, лень / Е. П. Ильин – СПб. : Питер, 2011. – 224 с.
39. Исмуков Н. Н. Без наркотиков : программа предупреждения и преодоления наркотической и алкогольной зависимости / Н. Н. Исмуков ; ред. Н. Баринаова. – Москва : ФАИР-ПРЕСС, 2001. – 384 с. : ил.
40. Ковалев С.В. Семь шагов от пропасти. НЛП-терапия наркотических зависимостей. / С.В. Ковалев. М.-Воронеж, 2001. – 256 с.
41. Козлова И.Н. Трудоголизм как форма зависимого поведения: проблематика исследований / И.Н. Козлова // Известия высших учебных заведений. Северо-Кавказский регион. Серия: Общественные науки. 2006. № 26. С. 95-96.
42. Колесов Д. В. Не допустить беды : о сущности и профилактике наркомании и токсикомании / Д.В. Колесов. – М. : Педагогика, 1988. – 160 с.
43. Комиссаров Б.Г. SOS : наркомания / Б. Г. Комиссаров, А. А. Фоменко. – Ростов н/Д: Феникс, 2000. – 320 с.
44. Коробкина З.В. Профилактика наркотической зависимости у детей и молодежи / З.В. Коробкина, В.А. Попова. – К. : Академия, 2002. – 192с.
45. Коробкина З. В. У опасной черты : о борьбе с алкоголизмом, наркоманией, курением / З.В. Коробкина. – М. : Мысль, 1991. – 218 с.
46. Короленко Ц.П., Дмитриева Н.В. Социодинамическая психиатрия. // Ц.П. Короленко, Н.В. Дмитриева. – М., Академический Проект, Екатеринбург, «Деловая книга», 2000.
47. Короленко Ц. П. Психосоциальная аддиктология / Ц.П. Короленко, Н.В. Дмитриева. – Новосибирск, 2001. – 251 с.
48. Короленко У. П. Семь путей к катастрофе / У.П.Короленко, Т.Л. Донских. – Новосибирск : Наука. Сиб. от-ние, 1990. – 224с.
49. Короленко И.П., Завьялов В.Ю. Личность и алкоголь. / И.П. Короленко, В.Ю. Завьялов. – Новосибирск, 1987. – 170 с.
50. Котляров А.В. Другие наркотики или Homo Addictus: Человек зависимый. / А.В. Котляров. – М. : «Психотерапия», 2006.
51. Ключников С.Ю. Пьянство: программа спасения. / С.Ю. Ключников. – СПб., 2002.
52. Кукк В. Трудоголизм: труд-наркотик и тирания долга // [www. medlinks .ru](http://www.medlinks.ru)
53. Кун С. Как уберечь детей от наркотиков и алкоголя / С. Кун, С. Шварцвельдер, У. Уилсон ; пер. с англ. А.П. Пономаревой. - М. : Рипол Классик, 2004. – 190 с.

54. Лисецкий К. С. Психология и профилактика наркотической зависимости / К.С. Лисецкий, Е.В.Литягина. – Самара : Изд. Дом БАХРАМ-М, 2008. – 224 с.
55. Максименко С.Д., Коваль І.А., Максименко К.С., Папуча М.В. Медична психологія / За редакцією академіка С.Д. Максименка.– Вінниця : «Нові Книга», 2008.
56. Максименко С. Д. Актуальні питання профілактики наркоманії / С. Д. Максименко // Практ. психологія та соц. робота. – 2004. – № 10. – С. 1– 4.
57. Максимова Н. Ю. Психологическая профилактика алкоголизма и наркомании несовершеннолетних: учеб. пособие / Н. Ю. Максимова. – Ростов н/Д: Феникс, 2000. – 384 с.
58. Менделевич В.Д. Заместительная терапия наркозависимости : перспективы и реальность. / В.Д. Менделевич. – Казань: «Новый век», 2003. – 51 с.
59. Менделевич В.Д. Наркозависимость и коморбидные расстройства поведения (психологический и психопатологический аспект). / В.Д. Менделевич. – М. : «МЕДпресс-информ», 2003. – 328 с.
60. Миронов Е. М. Прощайте, наркотики! / Е.М. Миронов. – СПб. : Питер, 2001. – 192 с.
61. Микадзе Ю.В. Нейропсихология детского возраста. / Ю.В. Микадзе. – СПб. : «Питер», 2008. – 288 с.
62. Москаленко В. Д. Созависимость : характеристики и практика преодоления : лекции по наркологии / под ред. Н. Н. Иванца. – 2-е изд., перераб. и расш. – М. : Нолидж, 2000. – 405 с.
63. Москаленко В.Д. Зависимость – семейная болезнь. / В.Д. Москаленко. М., 2002. – 129 с.
64. Наркомании, токсикомании и их лечение : методические рекомендации / А. Г. Гофман, В. В. Бориневич, Д. А. Черняковский и др. – М., 1979. – 13 с.
65. Наркомания : избавление от зависимости, лечение, профилактика / сост. В. И. Петров. – Минск : Современный литератор, 1999. – 320 с.
66. Наркомания и общество: пути решения проблемы : сборник материалов к межрегиональной научно-практической конференции / под общ. ред. В.Д.Менделевича. – Казань : «Дис», 2003.
67. Психология профессионального здоровья : уч. пособ. // под ред. проф. Г. С. Никифорова. – СПб. : Речь, 2006. – 480 с.
68. Психология и лечение зависимого поведения / Под ред. С. Даулинга / Пер. с англ. Р.Р. Муртазина. – М. : Независимая фирма «Класс», 2007.
69. Старшенбаум Г.В. Аддиктология: психология и психотерапия зависимостей. – М., изд. «Когито-Центр», 2005.
70. Учебно-методические рекомендации для профилактики и лечения пациентов, имеющих избыточную массу тела. Под ред. В.П, Куликовым и др. Барнаул, 1989.
71. Шибко Е. Л. Особенности внешних и внутренних механизмов психологических защит лиц с ургентной зависимостью / Шибко Е. Л. // Сборник

научных статей по материалам Международного научно-образовательного форума «Европа-2002». – Минск, 2003. – С. 481–485.

72. Шибко О.Л. Особенности внешних и внутренних механизмов психологических защит лиц с ургентной зависимостью // "Европа-2002": сборник научных статей по материалам Международного научно-образовательного форума, Минск, 4 июня 2002 г. / Европ. гуманит. ун-т.; сост. С.Д.Курочкина. – Минск, 2003. – С. 481-485.

73. Шибко О.Л. Особенности механизмов психологических защит у студентов с ургентной зависимостью // Адаптация к профессиональной деятельности как психолого-педагогическая проблема: методологические основания, пути и способы решения: материалы II Межд. науч.-практ. конф., Барановичи, 23-24 апреля 2003 г.: в 3 ч. / Баран. гос. высш. пед. колледж; редкол.: Л.Ф. Мирзоянова (гл. ред.) [и др.]. – Барановичи, 2003. – Ч. I. – С. 105-108.

74. Шибко О.Л. Проблема диагностики ургентной зависимости // Психология XXI века: материалы межд. науч.-практ. конф. студентов и аспирантов, Санкт-Петербург, 24-26 апреля 2003 г. / Под ред. В.Б. Чеснокова. – СПб.: Изд-во С-Петерб. ун-та, 2003. – С. 331-335.

75. Шпаков А. О. Алкоголизм. Наркомания. Токсикомания. Курение. Природные и бытовые яды : справ. для родителей и детей / А. О. Шпаков. – СПб. : Зенит, 2000. – 368 с.

76. Шпаков А. О. Иллюзия рая : Наркотики. Психоделики. Яды. Аллергены : семейный словарь-справ. / А.О. Шпаков. – СПб. : Зенит, 1999. – 368 с.: ил.

77. Шорохова О.Е. Жизненные ловушки зависимости и созависимости. / Щ.Е. Шорохова. – СПб., 2002. – 136.

